

TEMA: 8.1: ALTRES COMPOSITORS CATALANS

TÍTOL: **INVISIBLES I SILENTS. COMPOSITORES DEL S. XIX****LLUÏSA CASAGEMAS I COLL**AUTORA: *Eva Muns*

Sota el títol “Invisibles i silents”, anirem repassant la biografia de dones catalanes que van viure els millors anys del Noucentisme i Modernisme a Catalunya, entregant les seves vides a la Música, destacant principalment la seva aptitud com a compositores, les obres de les quals, tot i ser remarcables, han restat en l’oblit o són desconegudes. Des d’aquestes pàgines els volem retre l’homenatge que es mereixen per demostrar que no eren ni invisibles ni tampoc callades, com ho demostren les actuacions que van fer i les pàgines musicals que ens han deixat.

Lluïsa Casagemas i Coll, va néixer a Barcelona, presumiblement l’any 1863, en el sí d’una família benestant, interessada en educar els seus fills en la cultura i l’art. El seu pare Manuel Casagemas, va ser vicecònsol dels Estats Units a Barcelona i administrador del Banc de Catalunya. Lluïsa va tenir quatre germans, despuntant en el camp artístic, ella mateixa en la música i Carles, en la pintura.

Als quatre anys, Lluïsa va despertar a la sensibilitat per la música. Va rebre classes particulars de música i més tard va entrar a estudiar al Conservatori Superior de Música del Liceu. Al Conservatori va estudiar cant, piano i violí, i també composició. Estudià composició amb Francesc de Paula Sánchez i Cavagnach, cant amb Giovanna Bardelli i violí amb Agustí Torelló a Barcelona.

Als 11 anys, i sense haver rebut encara classes d’harmonia, va escriure la seva primera obra, un *Ave Maria*. Després d’aquesta obra van seguir-ne més i aviat va destacar per les seves habilitats com a compositora. La qualitat de les seves composicions va despertar l’elogi de músics del moment com ara Albéniz, Rodoreda, Vives i Nicolau, i les seves obres es van començar a programar, de manera regular, en les sales de concerts de Barcelona, com la que es va interpretar el 1893 al Teatre Líric per l’Orquestra Catalana de Concerts. Es tractava d’una obra simfònica, Fantasia descriptiva per a piano *Crepúsculo*, molt ben acollida que va ser executada a gran orquestra per la Sociedad Catalana de Concerts. Al Liceu el mes de gener de l’any següent, s’interpretà aquesta peça, havent-li dedicat belles paraules el mestre Vives a “*La Veu de Catalunya*”.

Entre els 16 i 18 anys va compondre l’òpera *Schiava e Regina*, que s’havia de presentar el 1893 en el Gran Teatre del Liceu de Barcelona, però l’atemptat anarquista del 7 de novembre d’aquell any, va suspendre l’estrena. Es tracta d’una òpera fantàstica en tres actes amb llibret de Joan Barret, que havia estat estrenada i premiada a l’Exposició Universal de Xicago del 1892; un fet que va donar un impuls enorme a la seva carrera. D’entrada era un salt internacional d’aquesta jove compositora catalana, que va ser reconeguda i premiada, segons els diaris de l’època, amb “gran medalla i diploma”. Els diaris de l’època se’n van fer ressò i aviat el seu nom es va convertir en un dels grans. L’obra s’estrenà al Palacio Real de Madrid el 1893, amb l’assistència de la família reial, segons refereix el diari La Vanguardia, de l’11 d’abril de 1893 se’n va fer ressò:

Página 2.- 11 Abril 1893. LA VANGUARDIA

Según un telegrama de Madrid que hemos visto, en la tarde de ayer tuvo lugar en Palacio, la audición de la ópera «Schiava é Regina» que su autora la señorita doña Luisa Casagemas dió ante la familia Real reunida. La audición duró dos horas, habiendo sido la joven compositora objeto de lisonjeras expresiones de parte de S. M. la Reina y la Real familia. La señorita Casagemas, que en Madrid ha recibido una acogida tan entusiasta como espontánea en distinguidos círculos sociales, remite su partitura á la Exposición de Chicago, donde esperamos contribuirá brillantemente á levantar el concepto intelectual de la mujer española, cabiéndole parte principal á Cataluña y á Barcelona en particular, por ser paisana nuestra la joven compositora.

Alguna ressenya de l'època també parla de Casagemas com a pianista i cantant. Va cantar les seves pròpies composicions en el saló d' Emilia Pardo Bazán a Madrid. Als 21 anys es va casar amb Enrique de Sorarrain i van tenir 5 fills. Els darrers anys de la seva vida va viure a Madrid, on va morir l'any 1942. Es tenen referències d'haver participat en concerts benèfics a Barcelona l'any 1927, a favor de la Barriada de Pequín i de la Sociedad Barcelonesa de Amigos de la Instrucción.

Va compondre algunes composicions per a piano sol, *Dotze peces*, fantasia per a piano sobre "*Los amantes de Teruel*", de Tomàs Bretón, música de cambra i simfònica, obres religioses, i sobre tot, obres per a veu i piano, posant música a textos de poetes catalans, entre elles: *Jardinera* lletra de Joan Cendra Muntadas, *Gentil Pageseta*, dedicada a la compositora Pepeta Paulet, *Compassió*, lletra d'Anicet Pagés, *Bouquet*, lletra de Charles Legoffie, *Esbarjos*, amb lletra d'Apeles Mestres, *Cançó de mar*, poesia de Joaquim de Nadal i de Ferrer, *Rialla d'abril*, *La complanta de la lluna* amb lletra d'Apeles Mestres,

Accalmie, amb lletra de Gaston Sorbets, *Rierol*, lletra de Miguel Angel Camino, *Amor de Pàtria*, amb lletra de Miquel Costa i Llobera, *Arroyito* (*Rierol*), partitura per a cant i piano bilingüe, en català i castellà, amb lletra de Miguel A. Camino, *Missatge*, lletra de R. Puig i Duran Musica seva, *Tu mi salvasti, amor*, interpretada en el Teatre Líric de Barcelona el 26 de maig de 1894, "*La Pastoreta (La bergeronette)*", numerada amb l'opus 230, i una altra òpera en quatre actes *I Briganti*, amb libretto d'Andrea Maffei, el mateix llibretista que va tenir Verdi per a la seva obra *I masnadieri*, etc.

El *Diccionario biográfico de músicos españoles* (1894-1897), del compositor, musicògraf i professor Felip Pedrell, cita més de 200 obres d'aquesta

compositora. Felip Pedrell, va escriure en un article titulat "Las mujeres compositoras": "Per més que aquesta jove compositora no sigui desconeguda, ja que les seves nombroses composicions que ha publicat a la seva temprana edat, no deixa de sorprendre-ns i per descomptat gratíssimament, veure figurar el seu nom femení entre els compositors d'òperes series sotmesos a fallo públic, doncs estimem que potser sigui la primera vegada que això passi.... En els temps actuals en que la igualtat de facultats i actituds entre els dos sexes és tema d'ardent discussió per tot arreu, no deixarà de cridar poderosament l'atenció que un teatre de la importància i universal renom que, amb justícia, gaudeix el nostre Liceu, hagi acollit l'obra d'una senyoreta espanyola".

L'Arxiu de l'església del Pi, l'arxiu dels Carmelites i l'Institut Municipal d'Història de Barcelona conserven documentació d'aquesta compositora. Moltes partitures seves es troben dipositades a la Biblioteca Nacional de Madrid i la revista *Feminal* en va inserir moltes en les seves edicions dels anys 1908-1909 i 1910, per tal de difondre la seva obra.

Darrerament s'han interpretat algunes peces seves i d'altres dones de la seva generació, com pot apreciar-se en els programes següents: 2010, Sitgestiu Cultural, juliol agost setembre, 2011-2012, Barcelona. XXV Cicle de Música a la Universitat, Recital de compositoras catalanes de la generació modernista, 2011, Madrid, Ellas Crean, març. Compositoras españolas de los siglos XVIII, XIX Y XX. 2012, Barcelona, Primavera Coral. Compositors i compositoras catalans del segle XX. Existeix editat el CD "Compositoras catalanes. Generació modernista" on Maria Teresa Garrigosa (soprano) i Heidrun Bergander (piano). La Mà de Guido, 2008, interpreten entre d'altres, composicions seves. I "Compositoras catalanes Generació noucentista" on Maria Teresa Garrigosa, soprano i Silvia Vidal, piano, interpreten, entre d'altres, peces d'aquesta compositora. La Mà de Guido, 2014.